מורשתו של דורי גולד: המגן הדיפלומטי של ישראל

written by דוד מ' וינברג | 11.03.2025

לא ניתנה תשומת לב מספקת בשבוע שעבר לפטירתו של ד"ר דורי גולד, ששימש כיועץ אסטרטגי לראשי ממשלת ישראל וכשגריר ישראל באומות המאוחדות. תרומתו של גולד לדיפלומטיה הישראלית הייתה יוצאת דופן בהיקפה, ויצירתו האינטלקטואלית מלמדת רבות. הוא ידע באופן ייחודי להתמקד בסוגיות החשובות ביותר של התקופה.

ראשית דרכו: מחקר ואקדמיה

בתחילת הקריירה שלו כאקדמאי בארה"ב הוא התמקד באסלאם הרדיקלי ובטרור שצמח ממנו, שזרם בחופשיות מערב הסעודית. עבודת הדוקטורט שלו בנושא זה היוותה את הבסיס לספר "ממלכת השנאה: כיצד ערב הסעודית תומכת בטרור הגלובלי החדש". (בשנים האחרונות הכיר גולד בשינויים העמוקים והחיוביים בסעודיה תחת הנהגתו של מוחמד בן סלמן).

תרומה אסטרטגית: חיזוק היחסים עם ארה"ב

בשנות ה-80, באוניברסיטת תל אביב (אז פגשתי אותו לראשונה וקלטתי את חוכמתו), הוא התמקד במדיניות ההגנה האמריקאית הנוגעת למזרח התיכון. הוא פיתח את השיח שבסופו של דבר אומץ באופן רחב על ידי ישראל ותומכיה בחו"ל בנוגע לערך האסטרטגי של ישראל לארצות הברית, ולחשיבות עיגון היחסים בין ארה"ב לישראל בתיאום ביטחוני ומודיעיני הדוק.

כבר לפני עשרים וחמש שנה הוא דגל בהגדרה רשמית של ישראל על ידי ארה"ב כ"בעלת ברית שלא במסגרת נאט"ו", ובשיוך ישראל לפיקוד המרכז של צבא ארה"ב (CENTCOM) החולש על המזרח התיכון – דבר שלבסוף קרה ב-2021.

מעורבות וספקנות בתהליך השלום

לאחר חתימת הסכמי אוסלו, גולד נגרר בחוסר התלהבות על ידי בנימין נתניהו לשיחות עם הפלסטינים בבריטניה ובירדן (עוד לפני שנתניהו הפך לראש ממשלה ב-1996), ונפגש עם יאסר ערפאת ומחמוד עבאס וכן עם מנהיגים ירדנים ואמריקאים.

ד"ר גולד היה תמיד ספקן לגבי כוונות הפלסטינים ויכולתה של הרשות הפלסטינית לחתור לשלום אמיתי. לכן, הוא ביקש להבטיח שפרמטרים ביטחוניים של ישראל ביהודה ושומרון (וברמת הגולן) יישמרו בכל הסכם עתידי, כפי שהותוו על ידי ראש הממשלה רבין לפני הירצחו.

גבולות בני הגנה

כאשר נכנס גולד לתפקיד נשיא המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה בשנת 2000, הוא תרגם את המיקוד הביטחוני הזה לאחד ממיזמי מכוני המחקר החשובים והמשפיעים ביותר בהיסטוריה של ישראל: "פרויקט הגבולות בני ההגנה".

בהובלת מגוון רחב של אלופים לשעבר ומומחים נוספים, הוא שרטט את הרציונל לשליטה ביטחונית ישראלית ברכסי ההרים בגדה המערבית ובבקעת הירדן, בנוסף למסדרון ירושלים רחב ממזרח למערב עם מפות מפורטות. כמו כן, הוא הגדיר את האלמנטים המרכזיים של "הפירוז" הנחוץ בכל ממשל פלסטיני עתידי.

זו הייתה תחייה של פרדיגמת הגבולות בני הגנה של האלוף יגאל אלון משנות ה-70 קווים שהיו עמוד התווך של תפיסת העולם הביטחונית של ראש הממשלה רבין, גם כשחתם על הסכמי אוסלו הבעייתיים.

במשך למעלה מעשור הציג דורי גולד את פרויקט הגבולות בני ההגנה בכל מכון מחקר ופרלמנט ברחבי העולם, כשהמחקר וגרסאות הווידאו שלו תורגמו לחצי תריסר שפות. במידה מסוימת, מסמך זה עדיין מהווה כיום את הבסיס של מדינת ישראל לדיפלומטיה המבוססת על ביטחון, והוא רלוונטי יותר מתמיד לאחר כישלון תהליך אוסלו והמפנה הג'יהדיסטי של התנועה הלאומית הפלסטינית.

המאבק על הלגיטימציה

בסוף שנות התשעים (במהלך הכהונה הראשונה של נתניהו כראש ממשלה) שימש גולד במשך שנתיים כשגריר ישראל באומות המאוחדות, מה שחשף אותו להיבט שונה ומטריד של הסכסוך הערבי-ישראלי: הכחשה של זכויותיו ההיסטוריות והיסודיות של העם היהודי בירושלים, ובישראל בכלל.

גולד היה המום מהכחשה ערבית (ואירופית!) של הקשרים העמוקים מאז ימי התנ"ך של עם ישראל לארץ ישראל. הוא היה עד לאלימות רטורית פלסטינית נגד הילידיות הישראלית-יהודית בארץ ישראל. הוא הבין, זמן רב לפני ההתקפה הגלובלית ה"פרוגרסיבית" על ישראל לאחר ה-7 באוקטובר, שאויבי מדינת היהודים ביקשו לשלול צדק ואותנטיות מעצם קיומה של ישראל, ולהרוס את בריתה של ישראל עם העולם הדמוקרטי התומך בזכויות אדם. הוא הבין שאויבינו "רוצים את ירושלים ורוצים אותנו מחוץ לישראל, נקודה", כפי שאמר לעמיתים אז.

הוא חשש, למרבה הצער בצדק, שמכבש הכחשה יוכל יום אחד להוביל להתקפות אנטישמיות אלימות על יהודים ומוסדות יהודיים ברחבי העולם כפי שאכן ראינו לרוב במהלך 18 החודשים האחרונים.

כתוצאה מכך, גולד השתכנע שבנוסף לשיח מבוסס-ביטחון, מדינת ישראל חייבת לשלב בדיפלומטיה שלה גם שיח מבוסס-זכויות. הוא החליט שחיוני לחזור ולעסוק במאבק למען ישראל עם אמיתות היסטוריות ואמונות המעוגנות באמונה, לא רק עם טיעונים ביטחוניים.

הוא כתב ספר בשם "המאבק על ירושלים: אסלאם רדיקלי, המערב, ועתיד העיר הקדושה", שעסק במאבק נגד ההכחשה הערבית. הוא הפך זאת לסדרת מצגות גרפיות על הזכויות הילידיות של עם ישראל בארץ ישראל סרטונים ומצגות ששודרו ברחבי העולם. הוא אפילו אירח אירוע באו"ם שהציג את ההיסטוריה הארכאולוגית בת אלפי השנים של ישראל, עם ממצאים מתקופות בית ראשון ושני המוכיחים את הקשר של העם היהודי לארץ ישראל מהעת העתיקה.

בתקופה הקצרה שלו כמנכ"ל משרד החוץ של ישראל (2015 2016) הוא ביקש להפוך את ההתנגדות להכחשה הערבית למוקד מרכזי בדיפלומטיה הישראלית. באותה עת, מחמוד עבאס מהרשות הפלסטינית החל להכחיש את קיומם ההיסטורי של בתי המקדש בירושלים, ודחף סדרת החלטות או"ם שהכריזו על ירושלים כעיר מורשת מוסלמית בלעדית והגדירו את אפוטרופסותה של ישראל על אתרים קדושים בירושלים כבלתי חוקיים.

האיום האיראני

לפני עשרים שנה החל גולד גם במאמץ בינלאומי להפליל את האיומים הג'נוסיידיים נגד ישראל של מנהיגים איראניים, בייחוד הנשיא האיראני דאז מחמוד אחמדינג'אד. בנושא זה חיבר גולד ספר רב-מכר בשם "עלייתה של איראן הגרעינית: כיצד טהרן מתריסה נגד המערב". כדאי למנהיגים מערביים לחזור ולעיין בספר זה כיום, כאשר עומד על הפרק הצורך להשמיד כליל את תוכניות הפצצה הגרעינית והטילים הבליסטיים של איראן.

השגריר גולד מילא תפקיד מאחורי הקלעים בפיתוח תוכנית השלום למזרח התיכון של ממשל טראמפ ב-2020 (שכונתה על ידי הנשיא טראמפ "עסקת המאה"). לא במפתיע, ובאופן מתאים מאוד, תוכנית זו שילבה את העקרונות המבוססים גם על ביטחון וגם על זכויות שסימנו את הקריירה של ד"ר גולד, ובכך הבטיחה שליטה צבאית ואזרחית ישראלית באזורים קריטיים ביש"ע וזכויות ריבוניות של ישראל על ירושלים המאוחדת.

כל העת, יהודים וידידי ישראל ברחבי העולם הכירו והעריכו את השגריר גולד דרך ראיונותיו הנועזים בכל פלטפורמת תקשורת גלובלית, ללא קשר לרמת העוינות כלפי ישראל, ודרך העימותים הנועזים שלו עם אויבי ישראל בפורומים ציבוריים. אני זוכר בהערכה את הניצחון המכריע שלו בעימות באוניברסיטת ברנדייס שבארה"ב מול פרופ' ריצ'רד גולדסטון (מחבר דו"ח האו"ם המפורסם לשמצה משנת 2009, שהאשים את ישראל ב"פשעי" זכויות אדם בעזה).

מורשת ביטחונית-דיפלומטית

במובנים רבים, דורי גולד, יליד ארה"ב ובעל מבטא אמריקאי, סלל את הדרך לעולים אמריקאים אחרים בדיפלומטיה הישראלית, כולל אבי ז"ל ח"כ פרופ' צבי וינברג, והשגרירים מייקל אורן ורון דרמר. (אני מחזיק תמונה נפלאה של אבי המנוח בדיון בבלייר האוס בוושינגטון ב-1998 עם ראש הממשלה נתניהו, דורי גולד, אליהו בן-אלישר, דוד בר-אילן ואחרים).

אבטחת גבולותיה של ישראל תוך מאבק בדה-לגיטימציה שלה זוהי מורשתו החיונית והראויה להערכה של דורי גולד. מגיעה לו הצדעת זיכרון קולקטיבית.

פורסם באתר מידה, בתאריך 11.03.2025.